

Laurent Jenny, *Viața estetică. Staze și flux*, traducere din franceză de Ioana Bot și Corina Croitoru, prefață de Ioana Bot, București, Editura Art, 2023.

Valențele senzoriale ale interpretării au fost analizate cu un interes crescând în ultimii ani. Hans Ulrich Gumbrecht, de exemplu, studiază *prezența* obținută prin *deixis*, înglobând relaționări menite să releve experiența trăită. O altă bornă pe harta teoriilor a fost fixată de esteticienii artei relaționale, participative, în principal prin contribuțiile lui Nicolas Bourriaud, care au pus în lumină factorul de socialitate al artei și asimilarea acesteia cu un impuls fondator pentru dialog.

La cărțile lui Gumbrecht și Bourriaud am reflectat după lectura recentei traduceri din opera lui Laurent Jenny, pentru a identifica articulații subterane și diferențe deslușite – deși profesorul care și-a legat numele de Universitatea din Geneva îl citează frecvent pe Yves Michaud, nu pe Gumbrecht. Prin urmare, după *Rostirea singulară* (1990), tălmăcită în românește de Ioana Bot și apărută în 1999, o altă traducere din opera lui Laurent Jenny ne atrage atenția: *Viața estetică. Staze și flux*.

Postularea necesității unei reflecții estetice extrase din rama ideologicului îl situează pe profesorul francez în preajma gândirii lui Jean-Marie Schaeffer. În loc să sugereze un ideal și să impună criterii de judecată, gândirea e dirijată spre înțelegerea faptului estetic. În prefața care deschide *Viața estetică*, Ioana Bot observă că în *Experiența căderii. De la Montaigne la Michaux* (1997) Jenny „caută dispozitivele discursive [...] prin care se *configurează* subiectul experienței (s.n.), subiectul «căzând», subiectul «căzut», paradigmatic pentru umanitatea post-biblică” (p. 9). De pe poziții polemice este conceput *Sfârșitul interiorității* (2002), unde sunt analizate metaforele care substanțializează ideologia literară, până când metodele istoriei literare își expun temeiurile și slăbiciunile. Câțiva ani mai târziu, în 2008, Jenny publică *Eu sunt revoluția. Istoria unei metafore (1835-1975)*, op dedicat istoriei metaforei „revoluției poetice”, care a concentrat căutările avangardelor literare (începând din epoca romantică până la gruparea *Tel Quel*) atât pe palierul noutății estetice, cât și în zona emancipării politice. În original, *Viața estetică. Staze și flux* apare imediat după *Eu sunt revoluția. Istoria unei metafore*. Îi urmează alte patru volume, cel mai recent (*Nebunia privirii*) fiind publicat anul trecut. Le unește nu doar o modalitate distinctă de reflecție, ci și un tip de discurs aflat pe linia dintre eseu și studiu de specialitate.

În viziunea lui Laurent Jenny, miezul estetic al experiențelor sale se dezvăluie printr-un act reflexiv purtat în *interiorul* lor. În finalul primului capitol, intitulat *Arta în viață, arta împotriva vieții*, notează: „în ceea ce privește trăirea estetică și modurile de utilizare a artei, nimic nu mi se pare mai prețios, de altfel, ca descrierea atentă a particularităților. Și aproape întotdeauna o găsesc în textele literare, pentru că, în calitate de discurs subiectiv, iar nu specializat, teoretic, literatura știe să se deschidă asupra acestui amestec liber și complex de percepții sensibile, de emoții și de construcții imaginare, care alcătuiesc orice experiență estetică [...]. Coleridge, Baudelaire, Proust, Michaux și mulți alții nu conțin să mă învețe despre fluctuația dintre scheme artistice și forme ale trăirii. Îmi împrumută privirea lor și, într-un fel, chiar mi-o transfuzează. Așa se justifică faptul că, uneori, îmi revin în fire și mă întreb din ce sunt făcute asemenea momente privilegiate ale vieții, câteodată imperceptibile și alteori de o intensitate deranjantă, construite în mine de o întregă

moștenire de lecturi, de audiții, de contemplații.” (p. 29) Mai departe: o noapte petrecută într-un hotel din Trani, oraș-port în sudul Italiei, îl face să mărturisească: „am senzația [...] că sunt trezit ritmic de o plăcere care ține deopotrivă de ambianța camerei și de o fluiditate corporală nefirească”, iar noaptea are o „luminozitate justă și măsurată” (p. 32).

Chiar dacă autorul pare să nu aibă nimic în comun cu Swann, personajul lui Proust, și nici Coleridge cu un tablou al lui Le Lorrain, pictat pe la 1640, sau chiar dacă între Stendhal, Sartre și căprioarele dispărute într-o pădurice din apropierea râului Hudson și văzute de Jenny în timp ce era în drum spre gara din Rhinecliff nu există, aparent, nici o legătură, *viața estetică* demonstrează contrariul. Laurent Jenny găsește locul de întâlnire a celor mai diferite dintre arte (literatură, muzică, arte plastice, fotografie), pune sub semnul întrebării metodologia inertă a esteticii și propune noi interpretări. Prin comentariile sale, experiența estetică își arată capacitatea de a provoca dublarea conștiinței și a impulsiona, în paradigma forței și a formei, o *energie de reconfigurare*.

(Grațiela BENGA-ȚUȚUIANU)